HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

במקורבות אסורות. פירש בקונטרים מקורבות מאד כגון באמה או בחלי אמה דמייה נפול מרוחקות כלומר בתוך ד׳ אמות מותרות דלאו מייה נפול ובסמוך פירש בתפיסה אחת שאין הפסק בינם למרקולים ואסורים לכולי עלמא דכל תוך ד׳ אמות נראות עמו קרי (ד) להם ופלוגתייהו דלעיל בתוך ארבע אמות בשתי תפיסות דאיכא גובהה דהוו להו כמרוחקות דליכא למימר מייה נפול וקשה הא טובא מדא דאין זו שיטת התלמוד שנשתנה הסברא כך שמתחלה היינו סובריס היכא דליכא גובהה קורא אותם בתוך ד׳ אמות מרוחקות וליכא למימר מייה נפול ולבסוף נאמר כי ליכא גובהה ודאי מייה נפול ואפילו בתוך ד׳ ועוד אי בליכא גובהה טעמא דשתים אסורות משום דמייה נפול מאי איריא שתים אפילו אחד נמי והא״ל ר׳ ישמעאל אומר בתפיסה אחת אפילו א׳ אסורה שלא אפילו מרוחקות (ה) ועוד כיון דכל תוך ד׳ אמות נראות קרי להו ואסורות אף לרבנן למה הזכיר רבי ישמעאל בתפיסה לו אסורות יותר מרבנן היה לו לומר לשון נראות כמו רבנן דהא אפי׳ רבנן מודו דנראות עמו דהיינו בתפיסה לו אסורות (ו) ועוד דמשמע אף לפי המסקנא דבמקורבות לא פליגי דאפילו ליכא גובהה אסורות והכי נמי אמרינן לעיל במקורבות לא פליגי ולא הדר ביה תלמודא ודבר תימה הוא דכיון שהן מקורבות כל כך א״כ (ז) הגבוהין בקרוב למרקולים ממש היה ועובדין אותן האבנים כשנופלות אם כן הוה לן למימר שאם הגובהה קרוב למרקולים אפילו מרוחקות אסורות כאילו לא היה גובהה שכיון שעברו הגובהה מה מזיק להן הגובהה מכאן ואילך מיהו הא לא קשיא כולי האי דליכא למימר דה״ק במקורבות תוך ארבע וליכא גובהה לכ״ע לא פליגי אי נמי כי ליכא גובהה ואבני המרקולים אינם גבוהים יותר כי אם מעט (ח) כשהם נופלות אינם יכולות להתרחק לכן נראה לפרש דלעולם כך היא הסברא דבתוך ד׳ אמות נמי יש שאינן נראות כדקרי לעיל מרוחקות תוך ד׳ אמות וה״פ כאן בתפיסה אחת דליכא גובהה ותוך ד׳ אמות אע״ג שאינן נראות

מסורת הש״ס

ה) [ב״מ כה:], ב) פסחים קד., ג) [לקמן נב:], ד) לעיל מב. [תוספ׳ ספ״ז ע״ס], ה) [בהם רש״ס], ו) [וע״ע תוס׳ סנהדרין סד. ד״ה מרקולים ותוס׳ ב״מ כה: ד״ה כאבנין], ז) [וע״ע תוס׳ שבת קמט. ד״ה וליוקנין], ח) [לקמן נא:].

תורה אור השלם

1. וַיַּצְמִדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים:
תהלים קו כח

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה במקורבות מאד כגון באמה: (ב) ד״ה מרוחקות כלומר בתוך ארבע אמות: (ג) ד״ה בעין פנים בעין זכויה: (ד) תוספות ד״ה במקורבות וכו׳ קרי ליה ופלוגתייהו וכו׳ שנשתנה הסברא כל כך: (ה) בא״ד אפי׳ מרוחקות אסורות ועוד יש: (ו) בא״ד ועוד דמשמע אף לפי המסקנא. נ״ב ומימה דהן קושיא גם לפירושם קשיא ופירץ לתרץ הא דתמרלי התוס׳ בסמוך [ומה מקום לקושיא זו] להקשות אפרש״י: (ז) בא״ד א״כ הגובהה בקרוב למרקולים ממש היא וכבר נעבדו אותן האבנים כשנופלות א״כ וכו׳ כאילו לא היה גובה שבין שנעבדו האבנים מה מזיק להן וכו׳ דה״ק במקורבות תוך ד׳. נ״ב פי׳ דלמסקנא הכיא מקורבות ומרוחקות דלעיל אינו ואינו תוך ד׳ [ובדליכא] גובה מקורבות קרי ליה [וה״ה אסורות] והיכא דליכא גובה מרוחקות קרי ליה ופליגי: (ח) בא״ד כי אם מעט דכשהם: (ט) בא״ד ולעיל ס״ל הכי במקורבות: (י) בא״ד אע״ג דאין נראות עמו אסורות אבל: (כ) ד״ה בעינן וכו׳ ח״ל בעין זכיכה:

מוסף רש״י

שייך לעמוד קודם

נטל ממנה עצים. מן הסלסיה (לעיל מט.). חדש יותן. שהרי נעשה והוזקק מאיסורי הנאה (שם). ישן. שכבר נוזקק ואין היסקו נאסר אלא לאפיה, יוצן. שלא יאפו בהיסק זה ונמצא שלא נהנה (שם). אפה בו את הפת. בין בחדש שלנו ומזה והסיקו בעצי היתר, בין בישן בהיסק של עלי איסור, הוי ליה בחרוייהו זה חם גוזם, שהפת שנאפית בו בחדש בהיסק שני בלה ע״י גורם לאיסור שנתחזק בהן התנור מראשיתו וגורם היתה להאי היסק (שם). יוליך הנאה לים המלח. הפת אסורה לר״מ עד יוליך הני דמי עליס לאיסור ליס המלח (שם, וכעי״ז פסחים כז.). ששיפה עבודת כוכבים לצרכו. שצריך לשפאין להסיק בשפאים (לעיל מב.). היא ושפאיה מותרין. דהא בטלה עובד כוכבים כיון שיפה לצרכו (שם). לצרכה. ליפותה (שם). ושפאיה מותרין.

עין משפט נר מצוה

ב א מיי׳ פ״ח מהל׳ עבודת כוכבים הלכ׳ ט סמג לאוין מה טוש״ע י״ד סי׳ קלט סעיף ב:

רבינו חננאל

הכל אסורות. ואפילו למאן דאמר אין עובדין לשברין הני מילי בעבודת כוכבים דלאו אורחיה לשברין אבל למרקולים דמעיקרא אבנים אבנים היא היינו אורחיה כי פליגי רבי ישמעאל וחכמי׳ בסתמא. מקורבות נמי בתוך ד׳ אמות דאיכא למימר מייה נפל אסורות. כי פליגי במרוחקות ר׳ ישמעאל סבר עושין למרקולים גדול שלש דדמיין למרקולים אסורו׳ שתיים דלא דמיין למרקולים מותרות ורבנן סברי אין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול. ולא שנא שלש ולא שנא שתים נראות עמו אסורות שאין נראות עמו מותרות. הא דתניא אבנים שנשרו מן המרקולים ג) תרצה רבא הכי. לא תימא שנשרו אלא אימא שנמצאו. והא דתניא ר׳ ישמעאל אומר שתים בתפיסה אחת אסורות כו׳. אוקמה רבא שתים בתפיסה אחת כגון דליכא גובהה ביני ביני אסורות. חיישינן דלמא מן המרקולים נשרו. אבל בשתים בשתי תפיסות כגון דאיכא גובהה ביני ביני מותרות. שלש אפילו מרוחקות אסורות: והא דתניא אלו הן אבני בית קולים אחת מיכן ואחת מיכן ואחת על גביהן. אוקמה רבא ההיא בעיקר מרקולים: בי יגאי מלכא חרוב ואזלו עובדי כוכבים ואוקמו ביה מרקולים. ואתו אחרים דלא פלחו למרקולים ושקלו לאבנים וחיפו בהן דתקרובת עבודת כוכבים דרכים וסטרטיות. איכא רבנן דהוו פרשי מהנהנו דרכים וסטרטיות א״ר יוחנן בנן של קדושים והם ר׳ מנחם בר׳ סימאי מהלך בהן ואנן נפרוש מהן: ירושלמי ד) נחום איש קדש שעבר עבר קומי אדורי צלמא ואנת לא עבר עבור קומוי וסמי עינייהו. ומאן דפריש סבר כיון דתקרובת עבודת כוכבים הוקשה למת. מה מת אין לו טהרה עולמית. אף תקרובת עבודת כוכבים אין לה היתר עולמית. ומאן דלא פריש סבר אם היא תקרובת דעבודת כוכבים כעין תקרובת פנים. פי׳ כגון קרבן בהמה וכיוצא בה הוי תקרובת ואם לאו לא הוי תקרובת. אמר רב יוסף בר אבא רבה בר ירמיה אייתי מתניתא בידיה עובד כוכבים שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים

ג) נראה דתסבר ור״ל אם אין נראות עמו מותרות.

ד) הוא פירושלמי לעיל בפ״ג הל״ח ושם איתא בזה״ל דר׳ יעקב בר אידי הוה מסתמיך בריש״ל מטין לאחורי צלמא א״ל נחום איש קדש קדשים וכו׳.

במקורבות נמי דאיכא למימר מייה נפל ד״ה אסורות כי פליגי במרוחקות והא בצד מרקולים קתני מאי בצד בצד ארבע אמות דידיה רבי ישמעאל סבר עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול שלש דדמיין למרקולים אסורות שתים מותרות רבנן סברי אין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול לא שנא שלש ולא שנא שתים נראות עמו אסורות שאין נראות עמו מותרות: אמר מר בידוע שנשרו ממנו דברי הכל אסורות ורמינהי אבנים שנשרו מן המרקולים נראות עמו אסורות שאין נראות עמו מותרות ור׳ ישמעאל אומר שלש אסורות שתים מותרות אמר רבא לא תימא שנשרו אלא אימא שנמצאו וסבר ר׳ ישמעאל שתים מותרות והתניא ר׳ ישמעאל אומר שתים בתפיסה לו אסורות שלש אפילו מרוחקות אסורות אמר רבא לא קשיא כאן בתפיסה אחת כאן בשתי תפיסות וה״ד דאיכא גובהה ביני ובינו ומרקולים כה״ג מי הוי והא תניא ה) אלו הן אבני בית קולים אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן אמר רבא כי תניא ההיא בעיקר מרקולים בי יגאי מלכא חרוב אתו עובדי כוכבים אוקימו ביה מרקולים אתו עובדי כוכבים אחריני דלא פלחי למרקולים שקלינהו וחיפו בהן דרכים וסטרטאות איכא רבנן דפרשי ואיכא רבנן דלא פרשי א״ר יוחנן בנן של קדושים מהלך עליהן ואנן נפרוש מהן ו) מאן ניהו בנן של קדושים רבי מנחם ברבי סימאי ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דאפי׳ בצורתא דזוזא לא מיסתכל מ״ט דמאן דפריש סבר לה כי הא דאמר ז) רב גידל א״ר חייא בר יוסף א״ר מנין לתקרובת עבודת כוכבים שאין לה בטילה עולמית שנאמר ז) ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אין לו בטילה לעולם אף תקרובת עבודת כוכבים ח) אין לה בטילה לעולם ומאן דלא פריש אמר בעינא כעין פנים וליכא אמר רב יוסף בר אבא איקלע רבה בר ירמיה לאתרין ואתא ואייתי מתניתא בידיה ט) עובד כוכבים שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים וטרטיאות

מותרות

קאמר רבי ישמעאל דאפילו שתים אסורות דא״ל מרקולים קטן הם כיון שהם בתוך ד׳ אמות ודוקא שתים אבל אחת מותרת דבאין נראות מיירי ואחת מרקולים לא עבדי והא דקאמר לעיל לר׳ ישמעאל ג׳ מותרין מיירי בג׳ תפיסות כגון דליכא גובהה וכיון דליכא גובהה אין לאסור ג׳ דלא שכיחי לעשות מרקולים קטן בצד גדול היכא דליכא גובהה בינתים אבל שלש אסורות אפילו איכא גובהה דכיון שהן זו בצד זו מוכחא מילתא דמרקולים עבדינהו ורבנן סברי ל״ש תפיסה אחת ל״ש שתי תפיסות ל״ש שתים ל״ש שלש נראות אינן נראות מותרות דאין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול ולעיל ס״ד (ב) כן במקורבות הרבה שנראות עמו כ״ע לא פליגי דאסורות ואפילו אחת כי פליגי במרוחקות פירוש שאינן נראות קס״ד במרוחקות הרבה קאמר יותר מארבע אמות ופריך והא בצד מרקולים קתני ומסיק בצד ד׳ אמות קמיפלגי דר׳ ישמעאל סבר משום דמוכחא מילתא דהוא מרקולים דעושין קטן בצד גדול אע״ג דאין נראות עמו (י) אבל שתים לא כיון דליכא גובהה כדמסיק אבל שלש אע״ג דליכא גובהה עושין דוקא תוך ד׳ אמות כדתני בצד מרקולים והא דתני בברייתא שלש אפי׳ מרוחקות כיון דאין נראות עמו בשביל הגובהה מרוחקות קרי להו: **וסבר ר׳ ישמעאל שתים מותרות.** פי׳ בתוך ארבע אמות ונראה לי דה״ה דהוה מצי לאקשויי וסבר ר׳ ישמעאל ג׳ תוך לד׳ מותרות ולפי המסקנא ניחא ודוק: **אבני בית קולים.** הקשה ר״ת היאך מזכירין שמה כיון שאינה כתובה בתורה דבפרק ד׳ מיתות (סנהדרין דף פג.) משמע דעבר אותם אלהים אחרים לא תזכירו ואורי״ת דקילום לשון שבח שמה וחכמים כנו אותה קולים לשון לעג וקלס (תהלים מד פסוק יד) וזהו מרקולים חילוף קילוס לשון מר דשחוטה פרק גיד הנשה (חולין דף לד.) מר דכתיב (בכורות ד׳ ג.) ו) : **ה״ג** בנן של קדושים מהלך עליהם. לשון יחיד וכן בסמוך אפילו בצורתא דזוזא לא מסתכל דאדבי מנחם גופיה קאי ולא על אביו ואמו כדאיתא פ״ב דמועד קטן (דף כה:) כל נח נפשיה דר׳ מנחם בר׳ סימאי אישתנו כל צלמנייא משום דלא איסתכל בצורתא דזוזא וא״ת מה חסידות איכא בזה הא אמרינן פרק שואל (שבת דף קמט.) דיוקנא עצמה אסורה להסתכל אפי׳ בחול כדכתיב אל תפנו אל האלילים ושמא בצורתא דזוזא שרגיל לראות בה תדיר לא שייכא בה הפנאה ואפ״ה לא מסתכל ו) : **בעינן** בעין פנים וליכא. פירש רבי שמואל בשם רבי שלמה וזה לשונו (ב) מן זביחה דפנים וה״ה לכל שאר תקרובת דמזבח כגון קיטור ונסוך וכל העולים לגבי מזבח מיקרו תקרובת עבודת כוכבים לענין שאין יכולין ליבטל והם כל מיני מאכל וכדתנן נמי במתני׳ (דף נא.) יינות שמנים וסלתות הלכך הני אבנים לא הוו תקרובת מיהו אתאסורי הוא דמתאסרי משום דנעשים עבודת כוכבים כדלקמן בשמעתין (דף נא.) ובעבודת כוכבים מהני ביטול והא בטלו בהן דרכים ושמעינן מהכא דהני גרות של שעוה שמצאין דורון לעבודת כוכבים ומדליקין בפניהם ומשכיבן הכומר מכרס או נתנם לישראל מותר בהנאה ממה נפשך אי תקרובת עבודת כוכבים הוי אפי׳

ה) [ב״מ כה:], ו) [לקמן נב:], ז) [לעיל מב.], ח) [לקמן נא:], ט) [לקמן נב:].

מוסרת הש״ס

ב) [ב״מ כה:], ג) [לקמן נב:], ד) [לעיל מב.], ה) [לקמן נא:], ו) [לקמן נב:], ז) [לעיל מב.], ח) [לקמן נא:], ט) [לקמן נב:].

מסורת

ב) בא״ד ולעיל ס״ל הכי במקורבות: (ג) בא״ד אע״ג דאין נראות עמו אסורות אבל: (ד) ד״ה בעינן וכו׳ ח״ל בעין זכיכה:

מוסרת

ג) הוא פירושלמי לעיל בפ״ג הל״ח ושם איתא בזה״ל דר׳ יעקב בר אידי הוה מסתמיך בריש״ל מטין לאחורי צלמא א״ל נחום איש קדש קדשים וכו׳.

ד) נראה דתסבר ור״ל אם אין נראות עמו מותרות.

ה) הוא פירושלמי לעיל בפ״ג הל״ח ושם איתא בזה״ל דר׳ יעקב בר אידי הוה מסתמיך בריש״ל מטין לאחורי צלמא א״ל נחום איש קדש קדשים וכו׳.

ו) בא״ד ועוד דמשמע אף לפי המסקנא. נ״ב ומימה דהן קושיא גם לפירושם קשיא ופירץ לתרץ הא דתמרלי התוס׳ בסמוך [ומה מקום לקושיא זו] להקשות אפרש״י:

ז) בא״ד א״כ הגובהה בקרוב למרקולים ממש היא וכבר נעבדו אותן האבנים כשנופלות א״כ וכו׳ כאילו לא היה גובה שבין שנעבדו האבנים מה מזיק להן וכו׳ דה״ק במקורבות תוך ד׳. נ״ב פי׳ דלמסקנא הכיא מקורבות ומרוחקות דלעיל אינו ואינו תוך ד׳ [ובדליכא] גובה מקורבות קרי ליה [וה״ה אסורות] והיכא דליכא גובה מרוחקות קרי ליה ופליגי: (ח) בא״ד כי אם מעט דכשהם:

ט) בא״ד ולעיל ס״ל הכי במקורבות: (י) בא״ד אע״ג דאין נראות עמו אסורות אבל: (כ) ד״ה בעינן וכו׳ ח״ל בעין זכיכה: